

Ангел Ка라лийчев

Орачът и мечката

Един селянин орал нивата си край гората. Изневиделица от гората излязла една мечка и се упътила към орача.

— Чичо — изръмжала мечката, — искаш ли да орем заедно?

— Защо да не искам — отвърнал селянинът, разпрегнал единния вол и на негово място зажеглил мечката. Почнал да я боде с остена, за да върви по-бързо. Цял ден орали. Набраздил нивата.

На другия ден мечката рекла:

— Хайде пък сега да посеем жито!

— Да посеем — отвърнал орачът и докарал от житницата си един чувал зърно. Почнали да сеят. Орачът пръскал житото, а мечката влачела трънената грата.

Преминала зимата, настанала пролетта, пекнало лятото. Орачът отишъл в гората, намерил съдружницата си в мечата дупка и викнал:

— Бабо Мецо, нашата нива узря, ела да си поделим житото, нали сме съдружници.

— Ида! — изскочила мечката и се навървила подире му.

Като стигнали на нивата, мечката се изправила, разгледала правите жълти стръкове, изкривените надолу натежали класове, дълго се чудила какво да вземе и най-сетне отсякла:

— Аз ще вземе долното, а пък ти — горното!

— Тъй да бъде! — зарадвал се селянинът и пожънал храната. Навързал житото на снопи, овършал, го, отвял го и направил от житото една малка купчина, а от сламата направил голяма купа.

— Малката купчинка е моя, а голямата купа за тебе — рекъл той на мечката и пренесъл зърното в житницата си.

Мечката приближила до купата и захванала да рови сламата. Ровила, ровила и като не намерила нито едно зърно, тежко въздъхнала:

— Излъга ме ти, но до лято аз ще взема горното, а пък ти — долното!

— Тъй да бъде, няма да се караме, нали сме съдружници — усмихнал се селянинът и се прибраł в къщи.

Дошла втората пролет. Орачът впрегнал мечката, изорал нивата и посадил картофи. Щом заесенило, мечката се развикала:

— Горното е мое!

И почнала да скуби картофените стъбла. До едно ги изскубала. А орачът изровил картофите, прибрали ги в чуви и ги натоварил на колата си.

— Пак ме изльга! — кипнала мечката, изправила се на задните си крака, разперила големите си лапи и посегнала да сграби съдружника си — ще го яде. Той се дръпнал уплашен.

Тъкмо в тоя миг измежду храстите подала муцунката си една лисица. Мечката съзряла лисицата й си помислила: „Зашо да не изям и лисицата? Няма да ми дойде много.“

— Повикай лисицата при нас! — заповядала тя на селянина. Селянинът се провикнал:

— Кумичке, кумичке, я ела насам!

— Не смея — отвърнала лисицата.

— Защо? — попитал селянинът.

— Защото ме е страх от мечката. Мечката се вдървала и тихичко проговорила:

— Кажи й, че не съм мечка, а чер пън. Селянинът повторно се провикнал:

— Ела, кумичке! Туй дето го виждаш, не е мечка, а чер пън.

— Щом като е пън, мушни го в чува! — казала лисицата.

А мечката се обадила тихичко:

— Мушни ме в чува!

Селянинът изтърси картофите от един чувал и навсял вътре мечката надолу с главата.

— Ха сега — добавила лисицата — завържи чува с въжето. Върза ли го здраво?

— Вързах го! — отвърнал селянинът.

— Ха сега пък вземи секирата и бухни мечката по главата! Селянинът грабнал секирата и — тупа-лупа — утрепал мечката.

След туй поканил лисицата да се качи на колата, откадал я в село и я пуснал в курника — да си избере най-тълстата кокошчица за награда.

Ангел Карадийчев

Братче и сестриче

Живеели някога един мъж и една жена. Те прекарвали дните си много говорно и се радвали на двете си дечица — момче и момиче.

Момчето се казвало Иванчо, а момиченцето — Марийка. Кротки били дечицата и много послушни, затуй родителите ги гледали като писани яйца. Но за нещастие жената се разболяла от тежка болест, гътнала се и умряла. Мъжът овдовял, а дечицата останали сирачета.

Мислил мъжът какво да прави, мислил, най-сетне решил да се ожени за друга жена. Довел си в къщи една проклета и зла стопанка с жълти студени очи. Тя, щом зърнala двете дечица, които мирно стоели край огнището, пламнала от омраза.

Вечерта мащехата попитала мъжа си:

— Утре какъв ден е?

— Гергьовден.

— Купи едно агънце!

— Нямам пари отвърнал мъжът.

— Тогава продай ония две дечица. И без тях можем.

Момченцето дочуло думите на мащехата, а момиченцето нищо не чуло.

— Какво приказваш? уплашил се бащата.

— Казах, каквото казах отвърната жълтооката жена, или ще ги продадеш, или утре вечер няма да замръкна в къщата ти. Хайде сега вземи един сапун, един гребен, едно менче с вода и една кратунка. Занеси ги в кошарата. Повикай децата и ги заключи там да спят. Накарай ги да се измият, защото утре на пазара трябва да бъдат чисти.

Мъжът се нажалил, сълзи закапали от очите му, ала нямало що да прави. Страхувал се от злата си жена. Заключил децата си в кошарата, занесъл им менче с вода, гребен и кратунка и им поръчал хубаво да се измият. През нощта двете сирачета се измили хубаво, легнали на сламата в кошарата да спят, ала не могли да затворят очи. По едно време Иванчо бутнал кака си по рамото и тихо рекъл:

— Како, хайде да бягаме!

— Защо, какиното?

— Защото утре тате ще ни отведе на пазара да ни продаде.

— Ти от къде знаеш?

— Чух ги, когато си хортуваха с мащехата. Затуй ни заключиха в кошарата.

— Олеле, Иванчо, какво ще правим?

— Да изкопаем една дупка под плета и да се измъкнем навън.

Запретнали се двете деца, изровили една дупка под плета на кошарата. Взели гребена, менчето и кратунката и тичешком поели нагоре към гората. Бягали, бягали, докато съмне минали отвъд планината.

Като станало видело, мащехата отишла към кошарата, надникнала да види какво правят двете завареничета, но кошарата била празна. Мащехата викнала на мъжа си:

— Твоите деца са побягнали! Тичай да ги гониш! Скоро!

Мъжът грабнал калпака си и търтил нагоре към планината. Тичал, тичал, все по стъпките на двета бежанца. Прехвърлил планината, слязъл на една поляна и къде пладне наблизил двете си дечица. Най-напред се обърнало момчето и рекло:

— Како, тати иде подире ни! Хвърляй менчето!

Момичето хвърлило менчето и по цялата поляна се лъснали хиляди менчета. Бащата нагазил през менчетата, спъвал се, падал, ставал. Най-сетне излязъл от бакърената поляна, но децата през туй време побягнали надалеч. Втурнал се пак с всички сили. Втори път наблизил децата си.

— Како, хвърляй кратунката! викнало момчето.

Момиченцето хвърлило кратунката и по цялата поляна се търкулили хиляди кратуни. Бащата нагазил през кратуните, спъвал се, падал, ставал, най-сетне ги извървял и пак наблизил децата си.

— Хвърляй сега гребена! казал Иванчо.

Марийка хвърлила гребена и по цялата поляна порасла изведенъж бодлива гора от гребени с бодлите нагоре. Лошият баща скочил в бодлите и те се набили в краката му. Паднал на земята, не можел повече да върви. Двете деца побягнали далеч, в един незнаен край, дето никой не можел да ги намери.

Тръгнали братчето и сестричето в този чужди край едно до друго. Марийка стиснала Иванча за ръка. Вървели и се озъртали, вървели, най-сетне стигнали до един кладенец. Марийка го познала, че е вълчи, защото покрай него имало само вълчи стъпки. Иванчо се навел над кладенеца и рекъл:

— Како, ще пия вода от този кладенец, много съм жаден.

— Не пий, какиното — отвърнала Марийка, — защото, който пие вода от тоя кладенец, става вълк.

Иванчо се изплашил и не посмял да пие вода от вълчия кладенец.

Продължили пътя си по-нататък. Стигнали до един кладенец. Той бил мечият кладенец. Наоколо се виждали само мечи стъпки.

— Ще пия, мари како! — замолил се Иванчо.

— Не пий, какиното, ще станеш мечка. Отишли още по-нататък. Стигнали трети кладенец. Над кладенеца имало върба.

— Ще пия, какичко, защото умирам от жажда! — заплакал Иванчо.

Пий, душичке — съгласила се Марийка, — ала по-напред ме покачи на тази върба.

Иванчо повдигнал кака си, покачил я на върбата и се навел да пие вода. Но щом глътнал първата глътка, тозчас се превърнал на рогач. Бърже побягнал в гората, а сестра му останала на върбата. Сгущила се между клоните сиротната Марийка и там пренощувала. Не щеш ли, рано на другата сутрин дошъл войводският син да си poi коня. Скочил на земята и потеглил конската юзда към кладенеца, ала конят се дръпнал назад, не искал да пие. Погледнал войводският син — в кладенеца човешка сянка. Вдигнал очи нагоре и що да види — между върбовите клони стои едно хубаво момиче.

— Слез долу, момиче — провикнал се войводският син, — защото ми плашиш коня и той не ще да пие вода.

— Който ме е дигнал на върбата — отговорило момичето, — той ще ме снеме.

И тъй се молил войводският син, и инак се молил, Марийка не рачила да слезе.

Тогава младият войводски син повикал трима души дървари и ги накарал да отсекат върбата. Запретнали ръкави дърварите, размахали секирите. Секли до вечерта. Останало им още малко, за да рухне върбата. Единият дървар рекъл:

— Хайде да си ходим, че мръкна! Утре на гладно сърце ще досечем върбата.

И си тръгнали. През нощта рогачът Иванчо дошъл да споходи сестра си и като видял, че върбата ще падне след десетина удара, навел се и почнал да плюнчи всяка тресчица и да я лепи на мястото ѝ. Преди да съмне, налепил всичките тресчици и върбата станала пак цяла. Дошли на другия ден дърварите и се смяли. Пак почнали да секат, но и този път не сварили да я досекат, додето мръкне останало им: още малко. Прибрали се да спят. Повторно пристигнал рогачът и налепил тресчиците. На третия ден, когато дошли дърварите, намерили върбата пак цяла. На четвъртия, на петия — все същото.

Войводският син много се зачудил. Не можел да разбере каква е тази работа. Проводил един глашатай да обади на хората, че голяма награда ще получи онъ, който снеме момичето от върбата.

Никой не се наемал. Най-сетне в къщата на войводата се появила една бабичка и казала:

— Младо юначе, аз се наемам да снема момичето. Ще ми дадеш ли наградата?

— Ще ти я дам — отговорил войводският син.

Тогава бабичката впрегнала петела и котката в една малка колца, натоварила на колцата нощвите, менчето, ситото, пълно с брашно, и триножника. Подкарала петела и котката към върбата. Щом стигнала под върбата, разшетала се, бърже наклала огън, обърнала триножника с краката нагоре над огъня, сложила менчето надолу с гърлото, заляла огъня с вода и го угасила. Момичето я гледало отгоре.

— Бабо — попитало то, — какво ще правиш?

— Питка ще меся, бабиното. За войводския син питка.

— Не тъй, мари бабо — засмяло се момичето, — ти слагаш триножника и менчето наопаки!

— Ами как, чедо? — попитала бабата. — Слез да ми покажеш! Аз не зная как. Слез де!

— Да сляза — отвърнало момичето, — но сетне не мога да се покача сама, ти ще ме повдигнеш ли?

— Ще те повдигна, бабиното!

Момичето слязло от върбата, наклало пак огъня, сложило триножника, както трябва, отсяло брашно, стоплило вода, омесило питка. Заровило я в огнището да се пече.

— Хайде сега — рекло то на бабичката — повдигни ме пак да се кача на върбата.

— Чакай да си похапнеш от питката, чедо — рекла бабичката, — полегни си до огъня да подремнеш, додето се опече питката.

Момичето я послушало и полегнало. Когато заспало, бабичката го сложила полечка в нощвите, натоварила го на колцата, подкарала петела и котката.

— Дий, петльо, дий, коте! — шибала ги тя с върбова пръчка и закарала момичето във войводската къща.

Войводският син, като видял момичето на колцата, целият светнал от радост. Повикал най-добрите шивачи. Поръчал им да ушият за гостенката дрехи от най-тънка коприна, украсена със сребро и злато и още на другия ден дигнал сватба. Оженил се за Марийка. Вечерта двамата младоженци си легнали да спят на широкия трем. Тогава от гората пристигнало рогачето, почнало да милва с копитцето си краката на кака си и на батя си и заговорило:

— Тези крачка са какините, а пък тези са батьовите!

Разчул се навсякъде, че Марийка станала войводска снаха, научила се и мащехата ѝ. Дигнала се от селото и отишla във войводския дом. Помолила се да я приберат за ратайкиня. Марийка се смилила и прибрала мащехата си. Живели си щастливо младият войводски син и невестата му, ходили си на разходка, а рогачето все подире им вървяло. Веднъж Марийка рекла на войводския син:

- Много ми е горещо, пусни ме да ида на реката да се окъпя.
- Иди — съгласил се войводският син, — ами с кого ще идеш?
- С ратайкината, нали ми е втора майка.
- Добре, идете!

Отишли Марийка и мащехата ѝ да се къпят, съблекли се край брега, влезли във водата. Тогава мащехата, която носела змия в сърцето си, хванала Марийка, затиснала я в един вир и я удавила. Като сторила това злодеяние, лошата жена излязла, облякла Марийкините дрехи и се прибрала във войводския дом. Вечерта войводският син се върнал от лов и като видял грозната жена в леглото си, попитал я:

- Защо си толкова почерняла и погрозняла, Марийке?
- Защото цял ден ме е пекло слънцето.

Войводският син нищо не казал. Легнал си. Тъкмо задрямал, ей го че пристигнало рогачето и занареждало:

— Тези крачка са батьовите, а другите, черните, са на ратайкината, която удави сестричката ми в дълбокия вир.

Войводският син се пробудил, отворил очи и попитал:

— Защо приказва тъй рогачето?
— Защото — отвърнala ратайкината — завижда на хубавия ни живот и иска да ни раздели. Утре да го заколиш!

— Ще го заколя! — склонил войводският син.

На другия ден той повикал един месар да заколи рогача. Рогачът се уплашил и почнал да се моли:

— Бате, кажи да не ме колят сега!

— Ами кога?

— Когато се върна от водопой. Ей сега ще ида на реката да си сръбна бистра водица и пак ще си дойда. Тогава нека ме заколят.

— Хубаво — рекъл войводският син, — иди на реката, ама бързай да се върнеш. Рогачето се затекло надолу. Подире му скришом тръгнал войводският син.

— Чакай — рекъл си — да видя какво ще прави туй рогаче на реката — и се потулил в храсталака край речния вир.

Рогачето, като стигнало на брега, почнало да вика:

— Како, мила какичко, къде си?

— Тук съм, в дълбокия вир — обадила се изпод водата Марийка. — Защо си дошло, какиното?

— Дойдох да се простя с тебе, защото бате повика един месар да ме заколи.

— Защо, миличко?

— Надума го ратайкинята, дето те удави.

— Сбогом, братче! — обадил се гласът под водата. — Тъй било писано: и двамата да загинем от нашата зла мащеха.

— Ами ти какво правиш там? — попитало рогачето.

— Гълътна ме една голяма риба. Аз седя в корема й. Ако рече бате ти сам да изплете една мрежа от сребърни конци — може да хване рибата и като я разпори, ще ме спаси. Но няма кой да му каже — въздъхнала сестричката.

Войводският син чул всичко, приbral се у дома, заповядал да не закачат рогача, поискал едно гранче сребърни конци, седнал и за два дни изплел една мрежа. Слязъл с мрежата към реката, замрежил вира и хванал рибата. Като разпраш корема й, вътре намерил хубавата си невеста. Продумал й. Марийка чула гласа на своя съпруг, мигом отворила очи и оживяла. Облякъл я войводският син с още по-хубави дрехи и си я приbral. Ратайкинята, щом съзряла удавницата, уплашила се грозно, хвърлила се от прозореца и се утрепала.

Заживели си войводският син и младата му невеста весело и честито. Където мръднели — рогачето все подире им вървяло.

Ангел Караджичев Жителата питка

Разровила баба огнището скришом, извадила питката и я потулила някъде. Ваню и Кунето претършуваха кътовете, пъхаха главичките си под леглото, ровиха се в долапа, гледаха повторно в пещта — няма я.

— Бабо, дай ни питката, бабо! — замоли се Ваню.

— Бабке, молим ти се, дай ни я! — изправи се пред нея сестричето му.

— Шшшшт! Мирувайте, че видите ли хурката! — сопна се баба им.

— Бабичко, много сме гладни ба! — с нажален глас пееше Кунето.

— Я зяпни да видя!

Пуста баба, все не вярва. Кунето разтвори като рибка малката си устица.

— Пуй, че огладняло момичето ми — рече бабата, — ами сега? Ха почакайте още малко, да се върне от гората тетю ви с шайната.

— Де е питката ба? — дръпна сукмана ѝ Ваню и я погледна с очи, от които се гласяха да паднат две сълзи.

— Де я. Отиде да си обиколи нивката. Не я ли видяхте, кога изскокна? Ей я там, хе, тича по пътя. Подир нея куцука Черню и джафка.

Ваню и Кунето залепиха очи на изпотения прозорец. И видяха широкия, белия път. Нападал от небето сняг — един човешки бой. Затрупал дърветата, затрупал малките къщурки, затрупал гората. Студено и страшно е на полето. Големи постали вълци сноват по пъртината, гледат към село, където пушат комините, точат си зъбите и ръмжат. Никой не смее да ходи там. А тя, нищо и никаква питка, излязла от огъня с гореща глава, отърсила от гърба си въглените и се търкулнала. Хайде-е-е! Отива да си обиколи нивката.

— Бабо... — обърна се умислен Ваню.

— Ей.

— Право ще кажеш, вярно ли е?

— Кое?

— Онуй, дето ни го разправи снощи, че уж питката ходела да си обикаля нивката.

— Вярно е, чедо! Баба никога не лъже.

— Ами далеч ли е нивката?

— Много е далеч.

— Чак до голямата гора, че зад нея? — показва с пръст Кунето.

— Там.

Двете деца пак опряха очи на прозореца. Пада ситен сняг. Сипе, сипе. Затрупва къщите. Те пъшкат под дебелия юрган и дъхът им едвам излиза през комините. Мудно крета по пътя една биволска шейна, накамарена с дърва. Превала зад моста и чезне зад снега.

— Бабо, хайде пак да ни разправиш за питката — обърнаха се двете замислени руси глави към очилатата бабичка.

— Какво да ви разправям, нали снощи ви разправих.

— Още един път искаме.

— Хубаво. Слушайте! Тя, питката — започна баба им, — като излязла от огъня, озърнала се, смъкнала от гърба си въглените и полека се промъкнала през открехнатата врата. Плюла си на петите и ударила на бяг. Подир нея се втурнал Черню. Гонил я до моста, но не я достигнал, защото летяла напреде му като заек. Щом разбрал, че няма да я стигне, Черню лавнал два-три пъти подир оня, що духа, и се върнал.

Минала питката през равното поле, навлязла в гората. Тъкмо влизала в гората и насреща й, на сред пътя, отневиделица изскочил вълк, ей такъв, три дни нищичко не хапнал. Облещил се, тропнал с крак:

— Стой, питке житена! Както съм прегладнял, наведнъж ще те лапна, ама ме е страх да не се задавя.

— Недей, вълчо, брат да си ми! Ще се задавиш, много съм корава. Почакай ме тук, додето се върна! Мене ми е баба заръчала нивката да обиколя, където съм се родила, че да стана мека и сладка. Сега не съм за ядене: много съм гореща.

Излъгал се глупавият вълк. Хванал вяра. Клекнал на пътя. Чака, чака, а студеният вятър брули ушите му.

Питката хукнала. Бре нагоре, бре надоле, между старите дървета — право на нивата. Гледа — голяма, широка нива. Насред нивата — круша-самосянка, стои като самодива в бяла премяна. А под синора — кладенчето замръзнало.

Навела се зачервената от студ питка и попитала:

— Тук ли е житцето?

— Тук съм — рекло то с тъничко гласче като на пчелица.

— Ами будно ли е, или спи?

— Будно е. Трае си на топло, под снега. Завило се презглава с бяла черга. Едва диша.

В гората било много страшно. Нивата — сред самата гора. Бучел лудият вятър. Дърветата плачели. А житцето се затоплило — нищичко не ще да знае.

— Гладно ли е? — попитала го питката.

— Не е.

— Ха тогаз нека мирува, че напролет, когато се стопи белият снежен юрган и славеите запеят край нивата, стръкчетата му да израснат високо, едър клас да завържат. Ще напълнят житницата догоре. Нека знаят малките стръкчета — всичките ще станат питки.

Засмяло се тихо под снега житцето. Уж го лъжела питката. Как може то да стане питка?

Глупавичко е, защото е много мъничко — само на два месеца.

Тръгнала си питката назад. Свършила си работата, иде си у дома. Не минала през гората, ами заобиколила по долината, през ливадето, поела дълбокия път — иде си.

— Ами вълкът, бабо?

— Вълкът клекнал сред гората, чака и трака със зъби, а студеният вятър брули ушите му.

Пустата питка, колко е хитрушка!

Вратникът скръцна. В двора влязоха шейни.

— Ваньо-о-о, тичай — шейната!

— Иде си тетъю, ху-у-у-у! Какъв е побелял!

— Хайде, Куне, напей топла вода в менчето, да си умие баща ти ръцете, защото цял ден е мръзнал. Пък аз ще отида в малката къща, да видя дошла ли си е питката.

Източници:

<https://chitanka.info/text/3544-orachyt-i-mechkata>

<https://chitanka.info/text/2679-bratche-i-sestriche>

<https://chitanka.info/text/3366-zhitenata-pitka>

Материала подготви:

Петя Маринова